

Nr 60.

Ankom till riksdagens kansli den 25 april 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för borgmästaren Oscar Dahlbäck m. fl. från viss dem i egenskap av magistratsledamöter ådömd ersättnings-skyldighet till kronan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition, nr 158, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

dels att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, borgmästarna Oscar Dahlbäck och Alvin Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre,

dels att Dahlbäck och Wirgin må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta,

dels ock att rådmannen John Ekdahl må befrias från skyldighet att gälda så stor del av den honom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har utskottet till behandling förehått

dels en före avlåtandet av Kungl. Maj:ts proposition inom andra kammaren av herr *F. Hamrin* väckt motion, nr 133, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att kronans fordran på ränta å de borgmästaren Oscar Dahlbäck, rådmannen John Ekdahl och borgmästaren Alvin Wirgin genom Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932 ådömda ersättningsbelopp för av förre kronouppbörds-kassören i Jönköping Sven Cedergren vållad brist skall eftergivnas;

dels ock en inom första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion, nr 260, vari hemställts, att riksdagen ville medgiva att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, till Ekdahl utbetalas 559 kronor 29 öre samt att Ekdahl må befrias från skyldigheten att gälda honom i utslaget ålagd ränta.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina förslag, får utskottet hänvisa till motionerna.

Den ersättningsskyldighet, som avses i Kungl. Maj:ts förevarande proposition, har ådömts Dahlbäck, Ekdahl och Wirgin såsom ledamöter av magistraten i Jönköping på grund av det ansvar för uppbördsväsendet i staden, som åvilat magistraten jämlikt § 30 mom. 2 i uppbördsreglementet den 14 december 1917 och § 6 mom. 1 i förordningen samma dag angående indrivning och redovisning av böter.

Enligt arbetsordningen den 13 december 1872 för magistraten i Jönköping tillkom det borgmästaren »att hava närmaste tillsynen över redogörelsen för kronouppbörden». Den 5 oktober 1900 biföll Kungl. Maj:t av stadsfullmäktige i Jönköping gjord framställning om inrättande av en kronouppbördskassörstjänst i staden, vars innehavare enligt framställningen skulle fullgöra alla med kronouppbörden förenade eller på den grundade bestyr, som av magistraten föreskrevs.

Den 28 april 1923 upptäcktes det, att balans förelåg i de av kronouppbördskassören Sven Cedergren omhändertavda kronoräkenskaperna för staden. Forskingringarna hade ägt rum åren 1917—1923. Under denna tid var Ekdahl ordinarie rådman i Jönköping. Från april 1922 uppehöll han såsom den i tjänst varande äldste rådmannen borgmästarämbetet, som då var vakant. Dahlbäck var från oktober 1920 ordinarie rådman, och Wirgin innehade från januari 1921 förordnande att bestrida en rådmansbefattning.

Kronouppbördskassören i Jönköping hade att fullgöra alla med kronouppbörden förenade eller på den grundade bestyr, som av magistraten föreskrevs. Några uttryckliga eller direkta föreskrifter i sådant hänseende voro ej givna, men enligt sedan lång tid tillbaka rådande praxis handlade kronouppbördskassören självständigt uppbördsväsendet i sin helhet. Kronouppbördskassörens handhavande av uppbördsväsendet skedde emellertid på magistratens ansvar. Detta innebar, att magistraten var ersättningsskyldig för all uppkommande brist även om denna icke på något sätt orsakats av magistratens försummelse eller eljest kunde läggas magistraten till last. Detta ansvar kallas magistratens redogöransvar och är således helt av civil natur. Magistraten hade vidare skyldighet att kontrollera kronouppbördskassörens medelsförvaltning, och, om magistraten gjorde sig skyldig till försummelse härutinnan, var magistraten ersättningsskyldig för den brist, som uppkom till följd av sådan försummelse. Denna ersättningsskyldighet grundas å allmänna rättsregler och är av kriminell natur. Emellertid ålåg det, enligt arbetsordningen för magistraten, borgmästaren »att hava närmaste tillsynen över redogörelsen för kronouppbörden». Detta stadgande har blivit tolkat så, att borgmästaren skulle i första hand kontrollera kronokassörens medelsförvaltning och att övriga ledamöter i magistraten endast efter anmälan av borgmästaren —

om han under utövändet av sin kontroll uppmärksammat något förhållande, som påkallade magistratens ingripande eller anledning eljest förelåg därtill — skulle taga befattning med kontrollen.

I det av Kungl. Maj:t genom utslag den 19 oktober 1932 avdömda målet har ansvar yrkats å magistraten för tjänstefel, när magistraten *dels* låtit Cedergren självständigt utöva vissa bestyr, som rätteligen ankommo å magistraten, *dels ock* försummat magistraten åvilande kontroll över Cedergrens medelsförvaltning. I förstnämnda hänseende har ansvarsyrkandet ogillats, när magistraten varit befogad att överlåta bestyren i fråga åt Cedergren. Beträffande däremot yrkandet om ansvar på grund av eftersatt kontrollskyldighet har detta på så sätt bifallits, att Ekdahl dömts att böta 200 kronor, varemot talan mot Dahlbäck och Wirgin ogillats. Anledningen härtill var den, att Ekdahl under den tid, han tjänstgjort såsom borgmästare, bort, på sätt förut angivits, i första hand kontrollera Cedergrens medelsförvaltning.

I målet har vidare förts talan om ersättning grundad *dels* på magistratens eftersatta kontrollskyldighet, *dels ock* på magistratens redogöraransvar. I förstnämnda hänseende har talan ogillats. Skälet härtill var beträffande Dahlbäck och Wirgin, att de ej gjort sig skyldiga till tjänstefel, och beträffande Ekdahl, som dömts för tjänstefel, att balansen till största delen redan förelåg, när Ekdahl förordnades till borgmästare, samt att, även om Ekdahl efter denna tid skulle hava börjat ägna Cedergren behörigt inseende, det i alla fall icke syntes böra antagas, att till följd därav genom tidigare upptäckt av dennes förskingringar eller eljest uppkomsten av återstående del av balansen skolat förhindras. Den på magistratens redogöraransvar grundade ersättningstalan har emellertid på så sätt bifallits, att Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl ålagts att utbetala vissa belopp. Efter avdrag av vad som guldits medelst garantiförsäkring har Dahlbäck sålunda utgivit 429 kronor 86 öre, Wirgin 406 kronor 64 öre och Ekdahl 559 kronor 29 öre, varjämte samtliga skulle gälda ränta.

Vid anmälan av förevarande ärende har departementschefen anfört, att han, såvitt anginge Dahlbäck och Wirgin, vore ense med de i ärendet hörda myndigheterna och således funne sig böra förorda, att ersättning bereddades dem för vad de av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts ifrågakomna utslag ävensom att de befriades från dem i utslaget ålagd skyldighet att gälda ränta. Riksdagen hade i tidigare likartade fall medgivit befrielse från betalningsskyldighet eller beviljat ersättning av statsmedel för belopp, som utgivits till fullgörande av sådan betalningsskyldighet. Samma billighetshänsyn, som varit avgörande i de tidigare fallen, syntes även här göra sig gällande. Någon försummelse låge ej heller enligt Kungl. Maj:ts utslag någon av Dahlbäck och Wirgin till last.

Vad beträffade Ekdahl syntes däremot förhållandet vara ett annat. Visserligen grundade sig, såsom justitiekanslersämbetet i avgivet yttrande fram-

hållit, den Ekdahl ålagda ersättningsskyldigheten icke på förfarande, som funnits vara av beskaffenhet att föranleda ansvar, men då Ekdahl dömts till ansvar för det han eftersatt honom åliggande tillsyn över Cedergrens medelsförvaltning, syntes de billighetshänsyn, som kunde åberopas i fråga om Dahlbäck och Wirgin, icke i samma mån vara till finnandes beträffande Ekdahl. Departementschefen ansåge sig därför icke kunna förorda, att Ekdahl beviljades ersättning för vad han av egna medel nödgats utgiva på grund av Kungl. Maj:ts utslag. Emellertid syntes departementschefen någon eftergift böra meddelas Ekdahl i fråga om hans skyldighet att gälda ränta. Det syntes nämligen icke kunna förnekas, att den tid, som förflutit från det räntan började löpa och till dess kronans fordran å ränta genom Kungl. Maj:ts utslag blivit slutligen fastställd, vore anmärkningsvärt lång. Och det dröjsmål med anhängiggörandet av kronans ersättningsanspråk, som ägde rum efter det Cedergrens förskingringar blivit upptäckta, kunde ej läggas Ekdahl till last. Med hänsyn härtill syntes det skäligt, att Ekdahl befriades från att gälda ränta för tiden före den dag, då kronan finge anses hava framställt sitt skadeståndsanspråk mot honom eller den 18 november 1927, å vilken dag advokatfiskalsämbetets memorial delgivits honom.

Beloppet av den ersättning av statsmedel, som enligt vad nu nämnts skulle tillkomma Dahlbäck och Wirgin, syntes departementschefen för envar av dem böra bestämmas till skillnaden mellan vad de enligt Kungl. Maj:ts utslag haft att i kapital utgiva och vad enligt kvitto gottskrivits honom till följd av inlevereringen av ett å garantiförsäkring utfallet belopp å 5,000 kronor. Enligt denna grund skulle ersättningen utgöra för Dahlbäck 429 kronor 86 öre och för Wirgin 406 kronor 64 öre.

Utskottet.

Enligt Kungl. Maj:ts förevarande förslag skulle till Dahlbäck och Wirgin utbetalas ersättning för av dem i anledning av Kungl. Maj:ts utslag den 19 oktober 1932 av egna medel utgivna belopp, varjämte de skulle befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta. Vad angår Ekdahl, skulle han befrias från skyldighet att gälda så stor del av den honom i nämnda utslag ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927. Av statsrådsprotokollet framgår, att de i ärendet hörda myndigheterna, statskontoret, länsstyrelsen i Jönköpings län och justitiekanslersämbetet, tillstyrkt, att såväl Dahlbäck och Wirgin som Ekdahl befriades från dem ådömd ersättningsskyldighet till kronan. Utskottet, som delar nämnda myndigheters uppfattning, har sålunda funnit skäligt, att jämväl Ekdahl erhåller ersättning för av honom av egna medel utgivet belopp, 559 kronor 29 öre, samt att han helt befrias från skyldigheten att gälda honom i Kungl. Maj:ts förenämnda utslag ålagd ränta.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Hamrins och herr K. J. Ekmans motioner, II: 133 och I: 260, må medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933 uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre, till Wirgin 406 kronor 64 öre och till Ekdahl 559 kronor 29 öre; samt

b) att Dahlbäck, Wirgin och Ekdahl må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta.

Stockholm den 25 april 1933.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 58.

Reservation

av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Andersson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Jonsson* i Eskilstuna, *Andersson* i Prästbol och *Andersson* i Ovanmyra, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet, som ansluter sig till departementschefens ståndpunkt i förevarande ärende, har sålunda icke kunnat biträda de motionsvis framförda yrkandena, i vad desamma avvika från Kungl. Maj:ts förslag. På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å såväl herr Hamrins motion, II: 133, i vad densamma skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, som herr Ekmans motion, I: 260, må medgiva,

a) att från det i riksstaten för budgetåret 1932/1933

uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter i allmänhet må såsom ersättning för de belopp, Dahlbäck och Wirgin av egna medel utgivit på grund av Kungl. Maj:ts förenämnda utslag, utbetalas till Dahlbäck 429 kronor 86 öre och till Wirgin 406 kronor 64 öre;

b) att Dahlbäck och Wirgin må befrias från skyldigheten att gälda dem i utslaget ålagd ränta; samt

c) att Ekdahl må befrias från skyldighet att gälda så stor del av den hönom i utslaget ålagda räntan, som upplupit under tiden före den 18 november 1927.»